

דובדבן שרוע פורח בראש החרמון (יוני 2019)

כתבה: ערגה אלוני.

תקציר: שיח שרוע מעוצה בעל צורה צפופה, קוטרו 50 - 100 ס"מ, גדל בישראל רק בחרמון הגבוה. במעונות מוגני רוח גדל לגובה מעל מטר אך במקומות מוכי רוח משתרג בין אבנים, גובהו 20 ס"מ בלבד, אם כי גזעיו מגיעים לעובי של 4 ס"מ. פורח בורוד בחודשי מאי - יולי, בעקבות השלג הנמס. תפוצתו העולמית רחבה, מהרי הסירה נבדה בספרד ועד הרי ההימליה באסיה.

=====

דובדבן שרוע *Cerasus prostrata* (ורדיים), בן-שיח מעוצה ונמוך, הגדל ברום החרמון מגובה 1700 מ' ומעלה. שלא כמו קרובו המגודל בתרבות כעץ פרי, בן שיח זה המשתרג בין סלעי החרמון, יש לו פריחה מרהיבה, ופרי קטן.

מימין: דובדבן שרוע בשלכת. משמאל: השיח בפריחה. צילמה: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות.

הצמח נשיר, גובהו משתנה במקום גידולו: במקומות מוכי רוח, הצמח גדל שטוח על סלעים וביניהם, גובהו שם כ-20 ס"מ. במקומות מוגנים גובהו יכול להגיע ל-100 ס"מ ויותר. בסיסו מעובה, הענפים והבדים מעוצים, קליפתם חלקה והם גדלים למספר כוונים. מהמפרקים מתפתחים 2-3 עלים וניצנים הגדלים כענפי משנה צדדיים נושאי פרחים ועלים. קוטר השיח יכול להגיע ל-2 מ' ויותר.

העלים אליפטיים ושעירים. גודלם 5-12 מ"מ, פשוטים ואסימטריים, מסורגים על הגבעול. הפטוטרת קצרה, הטרף שפתו משוננת וקצהו מחודד. צדו התחתון מכסיף הודות לשערות

מפותלות וצפופות היוצרות שכבת כסוי. בשטח פניו שעירות דלילה. ברבים מהעלים הטרף איננו משוטח, ושני צדי העלה קרובים זה לזה.

הפרח נכון, דו מיני, ופתוח לרווחה. קוטרו 10 מ"מ. ערוך בתפרחות שופעות וצפופות. עלי גביע 5 צבעם ורוד אדום. עוטפים את הכותרת בטרם פריחה ובולטים ככפתורים על הגבעול. עלי הכותרת 5, מפורדים צבעם אינו אחיד הוא שונה בין הפרטים מוורוד עד אדום. בסיס עלי הכותרת צר ומתרחב בהמשכו. האבקנים רבים, מעורים בבסיס. זיריהם בהירים המאבקים מעוגלים שופעי אבקה. השחלה עילית עמוד העלי בגובה האבקנים ומסתיים בצלקת מעוגלת. הצמח פורח במאי-יוני.

מימין: ענפים מעוצים, עלים ופרחים. באמצע: אברי הפרח. משמאל: גוון שונה של פרחים. צילמה: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות.

הפרחים מואבקים ע"י חרקים. בימים בהירים ללא רוח, הפרחים מבוקרים ע"י המוני דבורים ופרפרים העוסקים באיסוף אבקה וצוף. לאחר ההאבקה מתפתח פרי שהוא בית גלעין. הפרי קטן ועסיסי, הזרע גדול והציפה בהבשילה צבעה אדום בוהק. הפרי אכיל, טעמו חמצמצ. נפוץ ע"י ציפורים ויונקים.

מימין: הפרי בין גלעין. משמאל קבוצת פרות שהבשילה. צילמה: ערנה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות.

דובדבן שרוע גדל בחרמון במדרונות אבניים בגובה 1,700 מטר ומעלה. החרמון מהווה גבול תפוצה דרומי. בגבהים אלה בחגורה הכר קוצית (טרקגנטית) שוררים תנאים אביוטיים קיצוניים: בחורף רוחות חזקות, טמפרטורות נמוכות, והדולינות מתכסות שלג המפשר עד אמצע חודש אוגוסט. עם התחממות האוויר ובקיץ, שורר יובש ואין משקעים (כמו באזור האלפיני). הקרינה חזקה, הלחות נמוכה, והרוח נושבת בעוצמות חזקות. בגבהים אלה תצורת הצומח השלטת היא של צמחים עשבוניים רב-שנתיים שרועים בדרך כלל על הקרקע, ומיעוט חד שנתיים. הדובדבן נפוץ בחגורה זו, מסיירה נבדה בספרד בהרים גירניים, עד להרים באפגניסטן במזרח.

בהרי אדום בירדן, מחליף אותו **דובדבן קטן פרי**.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א 1977 ניתוח פיטוסוציולוגי ואקולוגי של הצומח הטרקגנטי של החרמון. דוקטורט, המחלקה לבוטניקה, האוניברסיטה העברית ירושלים.

שמידע א ולבנה מ 1979 - טבע החרמון . הוצאת הקבוץ המאוחד.

שמידע א ולבנה מ 1981 מגדיר לצמחי החרמון. הוצאת החברה להגנת הטבע.

שמידע א 1982 צמחים צפוניים בלבנון וכאלה שאינם גדלים בישראל. "טבע וארץ", כ"ה: 1 עמ' 7-11.

שמידע א 2005 צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך א'. רשות הטבע והגנים, ירושלים.

שמידע א 2015 השתלמות כלנית בחרמון - 3-4.6.2015. כלנית 32 - .

<https://www.kalanit.org.il/?p=327>

שמידע א ופולק ג 2016 סיכום השתלמות כלנית בחרמון 1-2.6.2016. כלנית 3.

[/https://www.kalanit.org.il/hishtalmut-hermon-2016](https://www.kalanit.org.il/hishtalmut-hermon-2016)

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2019 פורחי חודש יוני: דובדבן שרוע *Cerasus prostrata*, פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 6.

[/https://www.kalanit.org.il/cerasus-prostrata-6-19](https://www.kalanit.org.il/cerasus-prostrata-6-19)

=====